

การวางโครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
ในรายวิชาศึกษาทั่วไป : ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

เกรียงไกร รอบรู้*
คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

วันที่รับบทความ 23 กันยายน พ.ศ. 2565

วันที่แก้ไขบทความ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2565

วันที่ตอบรับบทความ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวางโครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรายวิชาศึกษาทั่วไป โดยศึกษากรณีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัย 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการศึกษารายวิชาศึกษาทั่วไป และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (2) วิธีการสัมภาษณ์ จากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (3) วิธีการสนทนากลุ่ม จากตัวแทนของกลุ่มผู้เรียน (4) วิธีการสังเกตการณ์ ระหว่างการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าว ทำการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวม แล้วจึงสังเคราะห์เป็นโครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ผลจากการศึกษาวิจัย จึงวางโครงสร้างบทเรียนฯ ไว้ดังนี้ (1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคล (2) การละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล : กรณีสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล (3) สารสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (3.1) ที่มาและเจตนารมณ์ของกฎหมาย (3.2) นิยามศัพท์สำคัญตามกฎหมาย (3.3) ความหมายและประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล (3.4) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : หลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (3.5) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (3.6) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (3.7) ความเบื้องต้น : องค์ประกอบที่เกี่ยวกับข้อมูลตามกฎหมาย (3.8) โทษตามกฎหมาย และ (4) กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ”

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ผู้สอนควรเพิ่มเติมกิจกรรมระหว่างการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกประยุกต์ใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนเองมีอยู่ การปกป้องสิทธิ รวมถึงการเคารพสิทธิดังกล่าวของผู้อื่น

คำสำคัญ: กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล; รายวิชาศึกษาทั่วไป; บทเรียน; สถาบันอุดมศึกษา

* ผู้รับผิดชอบบทความ: kriangkrai.r@bu.ac.th

DOI: 10.14456/tujournal.2023.28

Lesson Structure on Personal Data Protection Law in General Education Course : Bangkok University Case Study

Kriangkrai Robroo*

School of Law, Bangkok University

Received 23 September 2022

Received in revised 31 October 2022

Accepted 1 November 2022

Abstract

This research aims to structure a lesson on personal data protection law in general education course by studying the case of Bangkok University. Four research methods were used; (1) Literature survey and documentation (2) Interview of specialists in teaching general education courses and personal data protection law experts (3) Student representatives group discussion (4) Observation during the teaching in general education courses then processed, analyzed the collected data and synthesized into a lesson structure on personal data protection law.

The research resulted in the studied lesson structures as follows: (1) Introduction to rights, liberties and duties of individuals. (2) Violation of the rights and liberties of individuals: In cases of the right to privacy of personal data. (3) Essence of the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (3.1) Background and purposes of the law (3.2) Definition of key legal terms (3.3) Meaning and Types of Personal Data (3.4) Principles of Personal Data Protection : Principle of consent for collection, usage and disclosure of Personal Data. (3.5) Other legal bases for collection, usage and disclosure of personal data (3.6) Rights of personal data subjects (3.7) Preliminary: Government organizations involved in PDPA (3.8) Legal penalties and (4) Activities : “PDPA: Right’s awareness and care”

Research recommendations: instructors should add activities during the course to enable learners to practice applying personal data protection laws in different situations. The lesson should focus on making learners aware of the privacy rights of their personal data, protection of rights including respect for the rights of others.

Keywords: Personal Data Protection Law; General Education Course; Lesson; Higher Education Institutions

* Corresponding author: kriangkrai.r@bu.ac.th

DOI: 10.14456/tujournal.2023.28

ที่มาและความสำคัญของการศึกษาวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล (personal data) เป็นข้อมูลที่สามารถระบุไปถึงตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ที่สามารถสร้างคุณค่าหรือมูลค่าในทางธุรกิจ เช่น การนำข้อมูลเพื่อใช้อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการกับลูกค้า หรือการเสนอขายสินค้าให้แก่ลูกค้า (ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) ในทางกลับกัน การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลอาจสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หากการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวเป็นไปโดยไม่สุจริต หรือไม่มีอำนาจตามกฎหมายรองรับ

ปัจจุบัน ประเทศไทยให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล โดยคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และกฎเกณฑ์อื่น ๆ ที่ออกตามความกฎหมายดังกล่าว มีหลักการสำคัญปรากฏในมาตรา 19 วรรคแรก (หมวด 2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 1 บททั่วไป) ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้”

ในห้วงเวลาที่ผ่านมา มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในหลายรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างถูกต้อง ทั้งการจัดอบรม การสัมมนา การจัดทำสื่อต่าง ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ตัวอย่างเช่น

- การอบรมกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานและองค์กรธุรกิจ (รุ่นที่ 5) จัดโดย ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565)
- การอบรม PDPA ข้อกฎหมายและแนวปฏิบัติ สำหรับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จัดโดย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.) (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2565ก)
- การสัมมนาเชิงปฏิบัติการออนไลน์ ระบบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับมหาวิทยาลัย ที่นำไปใช้ได้จริง (Personal Data Protection System for University in Practice) จัดโดย สำนักอธิการบดีและบริหารความยั่งยืน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2565)
- การสัมมนา PDPA บังคับใช้ อะไรที่ต้องพร้อม จัดโดย หอการค้าไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2565)
- คู่มือ PDPA สำหรับประชาชน (ฉบับ 23 มิถุนายน 2565) โดย สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2565ข)
- คู่มือ PDPA สำหรับผู้ประกอบการ SMEs (ฉบับ 21 มิถุนายน 2565) โดย สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2565ค)

- คลิปปิดีโอ หลักการสำคัญ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดย กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565)

- คลิปปิดีโอ Do & Don't ปลอดภัยไว้ก่อนสำหรับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดย สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) (ETDA Channel, 2565)

ฯลฯ

สำหรับมหาวิทยาลัยกรุงเทพในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการจัดการศึกษา (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, น.61, มาตรา 26 บัญญัติว่า “สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ (1) การจัดการศึกษา”) และการสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome) ที่เป็นรูปธรรมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งครอบคลุมใน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านความรู้ มิติด้านทักษะ มิติด้านจริยธรรม และมิติด้านลักษณะบุคคล (กฎกระทรวง มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565, น.29) ฉะนั้น องค์ความรู้ของผู้เรียนจึงต้องมีความทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมถึงการมีทักษะที่จำเป็นที่ผู้เรียนจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมโลก ตามแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st - Century Skills) การมีจริยธรรม และลักษณะของบุคคลที่จะสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุขในสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยกรุงเทพเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ข้างต้น ไปพร้อมกับการศึกษากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่และเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง ทั้งในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล การทำความเข้าใจต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน เพื่อรักษาสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง และเพื่อไม่ไปละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น อันนำมาซึ่งความเสียหายและบทลงโทษตามกฎหมาย จึงเป็นเรื่องสำคัญที่มหาวิทยาลัยต้องเร่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน โดยครอบคลุมผู้เรียนในทุกหลักสูตร จึงได้กำหนดให้เป็นบทเรียนหนึ่งในรายวิชาความเป็นพลเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคม (รหัสวิชา : GE102) ซึ่งจัดอยู่ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป (general education) กลุ่มวิชาบังคับ ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความจำเป็นในเรื่องดังกล่าว จึงศึกษาวิจัยการวางโครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรายวิชาศึกษาทั่วไป : ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และกฎเกณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อวางโครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรายวิชาศึกษาทั่วไป
3. เพื่อเป็นแนวทางการเรียนการสอนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรายวิชาศึกษาทั่วไป สำหรับสถาบันอุดมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การวางโครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรายวิชาศึกษาทั่วไป : ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ประเภท ได้แก่ (1) วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary method) (2) วิธีการสัมภาษณ์ (interview method) (3) วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) (4) วิธีการสังเกตการณ์ (observation method) ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นโครงสร้างบทเรียนฯ ดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร กล่าวคือ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการศึกษาวิชาทั่วไป (general education) และศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หลักกฎหมาย บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ กฎหมาย หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย ปริญญานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ เอกสารประกอบการสัมมนา/อบรม คลิปวิดีโอเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย คลิปวิดีโอการสัมมนา/อบรม ที่มีการเผยแพร่สู่สาธารณะและเป็นแหล่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ ฯลฯ โดยนำแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และหลักกฎหมายดังกล่าวไปวิเคราะห์ร่วมกับผลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

2. ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 4 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 4 คน

การสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1 และนำไปทดลองในการเรียนการสอนกับผู้เรียนกลุ่ม A

อนึ่ง งานวิจัยนี้ไม่มีการระบุชื่อและนามสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อเป็นการเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัว การรักษาความลับในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กร ป้องกันผลกระทบและส่วนได้ส่วนเสียที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยภายหลังจากงานวิจัยแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจะทำลายเอกสารที่บันทึกการให้สัมภาษณ์ทุกประเภท โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับทราบเงื่อนไขดังกล่าว และให้ความตกลงยินยอมในการให้สัมภาษณ์ครั้งนี้แล้ว

3. ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มจากตัวแทนผู้เรียนรายวิชาความเป็นพลเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคม (GE102) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1 ตัวแทนผู้เรียนกลุ่ม A จำนวน 20 คน ซึ่งมาจากตัวแทนสมาชิกแต่ละกลุ่มย่อยของผู้เรียน Section 104B (ตัวแทนสมาชิกมาจากการคัดเลือกภายในของแต่ละกลุ่มย่อย)

3.2 ตัวแทนผู้เรียนกลุ่ม B จำนวน 20 คน ซึ่งมาจากตัวแทนสมาชิกแต่ละกลุ่มย่อยของผู้เรียน Section 129A (ตัวแทนสมาชิกมาจากการคัดเลือกภายในของแต่ละกลุ่มย่อย)

การสนทนากลุ่มตามงานวิจัยนี้ เป็นไปเพื่อรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากตัวแทนของผู้เรียน ซึ่งผ่านการทดลองเรียนตามโครงสร้างบทเรียนแต่ละชุด

งานวิจัยนี้ไม่มีการระบุชื่อและนามสกุลของผู้สนทนากลุ่ม เพื่อเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัว ป้องกันผลกระทบและส่วนได้ส่วนเสียที่อาจเกิดขึ้น โดยภายหลังจากงานวิจัยแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจะทำลายบันทึกที่ได้จากการสนทนากลุ่มทุกประเภท ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้รับทราบและให้ความตกลงยินยอมในเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว

4. ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้วิจัยเป็นผู้สอนในรายวิชาความเป็นพลเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคม มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยการนำโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ไปทดลองในการเรียนการสอนกับผู้เรียนกลุ่ม A และกลุ่ม B โดยสังเกตการณ์จากผู้เรียนผ่านการถาม-ตอบ การแสดงความคิดเห็น การนำเสนอผลงาน และการทำกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงสร้างบทเรียนฯ

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย

เดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน 2565

คำย่อ

1. โครงสร้างบทเรียนฯ หมายถึง โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
2. โครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1 หมายถึง โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาความเป็นพลเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคมกับผู้เรียนกลุ่ม A
3. โครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2 หมายถึง โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสร้างขึ้นภายหลังผ่านการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการสนทนากลุ่มกับตัวแทนผู้เรียนกลุ่ม A และนำความคิดเห็นที่ได้รับมาประมวลข้อมูล ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นโครงสร้างบทเรียนฯ
4. โครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 3 หมายถึง โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งผู้วิจัยต้องการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2 ไปทดลองในการเรียนการสอนรายวิชาความเป็นพลเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคมกับผู้เรียนกลุ่ม B และผ่านการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการสนทนากลุ่มกับผู้เรียนกลุ่ม B แล้วจึงนำความคิดเห็นที่ได้รับมาประมวลข้อมูล ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นโครงสร้างบทเรียนฯ
5. ความยินยอมฯ หมายถึง ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และ/หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
6. ละเมิดฯ หมายถึง ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล

ทบทวนวรรณกรรม

หลักการสำคัญของรายวิชาศึกษาทั่วไป

นันทนธร (2561) อธิบายว่า รายวิชาศึกษาทั่วไปมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

ชนิตา รักชลเมือง และคณะ (2563) อธิบายว่า รายวิชาศึกษาทั่วไปเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา เป็นวิชาที่มีแนวคิดในการเรียนรู้และส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน แนวคิดของวิชาศึกษาทั่วไปมีประวัติอันยาวนาน และมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาวิชารูปแบบการเรียนการสอนไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัย มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ ให้เนื้อหาวิชาต้องมีความกว้างขวาง เพื่อให้ประชาชนเกิดความรอบรู้ในศาสตร์สาขาอื่น ๆ ด้วย และเน้นเนื้อหาที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ข้อ 9.1 ได้กล่าวถึงหมวดวิชาศึกษาทั่วไปไว้ว่า เป็นหมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก

ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 ข้อ 9.1 ได้กล่าวถึงหมวดวิชาศึกษาทั่วไปไว้ว่า เป็นหมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ให้พร้อมสำหรับโลกในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เป็นบุคคลผู้ใฝ่รู้และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน เป็นผู้ตระหนักรู้ถึงการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา เป็นผู้ที่สามารถสร้างโอกาสและคุณค่าให้ตนเองและสังคม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก เป็นบุคคลที่ดำรงตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีจริยธรรมและยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง รู้คุณค่าและรักษากฎเกณฑ์ ร่วมมือรวมพลังเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคม

โดยสรุป รายวิชาศึกษาทั่วไปมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้รอบตัวอย่างกว้างขวาง สามารถบูรณาการองค์ความรู้สาขาอื่น ๆ เข้าด้วยกัน สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งรวมถึงการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง การเผชิญหน้าและพร้อมพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา โดยดำเนินการควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ภายใต้การสร้างสรรค์คุณค่าให้แก่ตนเองและสังคมส่วนร่วม

หลักการสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้รับการตราขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีการล่วงละเมิด สิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากจนสร้างความเดือดร้อนรำคาญ หรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว ทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป (หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562)

จันทริทิพย์ (2559) ได้อธิบายถึงเหตุผลในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความสำคัญของการมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่า เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ช่วยทำให้สามารถจัดเก็บข้อมูลและประมวลผลได้สะดวกมากขึ้น ก่อให้เกิดผลดีไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ในทางกลับกันนั้นก็ยังสามารถก่อให้เกิดความเสียหายได้เช่นกัน หากมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางมิชอบ เช่น การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปประเมินผลโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางทุจริต ส่งผลให้เจ้าของข้อมูลเสียหาย และในขณะเดียวกัน ทางภาครัฐหรือภาคเอกชนที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลก็อาจจะกระทำการใด ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลทั้งสิ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมในที่สุด ดังนั้น จึงเกิดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับสังคมส่วนรวม กำหนดเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัว การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล และการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อความเรียบร้อยของสังคม

ชวิน และปิยะบุตร (2564) อธิบายว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายหลักที่เข้ามากำกับกิจกรรมประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (processing of personal data) โดยประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ การกำหนดให้การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีวัตถุประสงค์ ซึ่งกฎหมายรองรับ ทั้งนี้ จะโดยอาศัยความยินยอมหรือไม่ก็แล้วแต่กรณี กล่าวคือ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจำเป็นที่จะต้องมีฐานทางกฎหมายรองรับ (lawful basis for processing) ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะอาศัยความยินยอม (consent) หรือฐานทางกฎหมาย ประการอื่น ๆ ได้ เช่น ภารกิจที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของรัฐ (public task) ประโยชน์อันชอบธรรม (legitimate interest) เป็นต้น

นพดล นิมหนู (2565) อธิบายว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่มีฐานะเป็นกฎหมายกลาง กำหนดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะทั่วไปครอบคลุมทุกมิตินั้น ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR) ทำให้มีมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิที่ติดเทียมกับนานาอารยประเทศ เป็นกฎหมายที่ถูกสร้างขึ้นมากเพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น วัตถุประสงค์หลักของกฎหมายฉบับนี้คือ “ปกป้องข้อมูลเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น”

โดยสรุป กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล ปกป้องสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อมิให้บุคคลอื่นนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้โดยทุจริตและสร้างความเสียหายทั้งแก่เจ้าของข้อมูลและสาธารณะ

ผลการศึกษาวิจัย

ระยะที่ 1 : การวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1

1. ผลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปดังนี้

(1) การเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทยุคปัจจุบันและบริบทของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ต้องเป็นการเรียนการสอนที่สามารถนำองค์ความรู้และทักษะที่ได้รับจากการศึกษาไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน ฉะนั้น สิ่งที่คุณสอนจะมอบให้แก่ผู้เรียนจึงควรเป็นองค์ความรู้และทักษะที่ผ่านการกลั่นกรองมาแล้วว่า มีความสำคัญและจำเป็นที่สุดสำหรับผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชาศึกษาทั่วไป

(2) ไม่จำเป็นต้องเจาะลึกองค์ความรู้เฉพาะด้าน เนื่องจาก รายวิชาศึกษาทั่วไปเป็นรายวิชาที่ผู้เรียนจากทุกหลักสูตรสามารถเรียนรู้ได้ หากเป็นการเรียนรู้เนื้อหาอย่างลึกซึ้งและเข้มข้น จะเป็นหน้าที่ของรายวิชาเฉพาะด้านของแต่ละหลักสูตร ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยลักษณะของแต่ละศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ผู้สอนจำเป็นต้องคัดเลือกและวิเคราะห์องค์ความรู้ที่สำคัญและมีความถูกต้อง หรือสังเคราะห์เนื้อหาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่ปรากฏตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเห็นเป็นภาพรวม เพื่อความสะดวกต่อการจดจำและนำไปประยุกต์ใช้

ทั้งนี้ องค์ความรู้ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี หรือหลักการที่ไม่มีความแน่นอนตายตัว หรือเป็นลักษณะของความคิดเห็น ผู้สอนควรแจ้งผู้เรียนด้วยว่า เป็นข้อมูลที่คุณเรียนอาจมีความคิดเห็นแตกต่างได้ และข้อมูลที่ปรากฏตามแหล่งต่าง ๆ นั้น อาจไม่เหมือนกัน อาทิ หลักการย่อยในหลักธรรมาภิบาล คุณลักษณะของพลเมือง ตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ก็จะพบว่ามีจำนวนหลักการที่ไม่เท่ากันและมีรายละเอียดของหลักการที่แตกต่างกัน เป็นต้น

(3) กรณีศึกษาที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน ควรเป็นกรณีศึกษาใหม่ ๆ หรืออยู่ในความสนใจของสังคม หรือเป็นกรณีศึกษาในเรื่องใกล้ตัวของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความตื่นตัว ความสนใจในการเรียนรู้ ดังนั้น บางตัวอย่างแม้ไม่ได้ใช้กรณีศึกษาที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม แต่เป็นเรื่องที่ผู้เรียนให้ความสนใจเป็นพิเศษ ก็สามารถนำมาประกอบการเรียนการสอนได้

(4) ผู้สอนต้องปรับปรุงแบบการเรียนการสอนจากเดิมที่เป็นการบรรยายโดยผู้สอนฝ่ายเดียว เป็นการเรียนการสอนรูปแบบ active learning โดยผู้เรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมด้วย ซึ่งเป็นการเสริมสร้างทั้งองค์ความรู้และพัฒนาทักษะให้แก่ผู้ศึกษาไปพร้อมกัน

(5) ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อทดสอบความเข้าใจในองค์ความรู้ที่คุณสอนได้ถ่ายทอด และควรเน้นทักษะการประยุกต์ใช้ เนื่องจาก ความมุ่งหวังของการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป คือ การนำความรู้และทักษะไปใช้ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน จึงอาจจำลองเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่คุณเรียนมีโอกาสได้ประสบมาเป็นกิจกรรมในชั้นเรียน หากเป็นกิจกรรมกลุ่ม ควรออกแบบ

กิจกรรมที่ผู้เรียนทุกคนภายในกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างครบถ้วน อาทิ ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนด หรือผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอย่างชัดเจน ฯลฯ

(6) ด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้สอนควรนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของเทคโนโลยีไปในขณะเดียวกัน เช่น การมอบหมายและให้ส่งงานผ่าน google classroom การใช้ google form ในการประเมินผลงานแทนเอกสารที่เป็นกระดาษ การใช้กระดานสนทนาร่วมกันของ padlet เป็นต้น

2. ผลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีดังนี้

(1) การให้ความรู้และเน้นถึงความสำคัญของสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ กล่าวคือ แม้บุคคลจะมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายรองรับ แต่ในขณะเดียวกันบุคคลก็มีหน้าที่ที่ต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นจะนำซึ่งความเสียหายและบทลงโทษ

(2) การให้ความรู้และร่วมกันอภิปรายถึงสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันที่มีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล อาจยกตัวอย่างข่าวสารที่ปรากฏตามสื่อ หรือยกกรณีศึกษาที่เป็นคดีข้อพิพาทจริง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นว่า การละเมิดสิทธิดังกล่าวเป็นเรื่องใกล้ตัวที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนได้เสมอ

(3) การให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อาจประกอบไปด้วย เจตนารมณ์ของกฎหมาย คำศัพท์สำคัญเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และโทษตามกฎหมาย

การถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นนักศึกษาของแต่ละหลักสูตรที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาศึกษาทั่วไป ควรมีความกระชับ ตรงประเด็น และมีการยกตัวอย่างประกอบ ทั้งนี้ ควรเป็นตัวอย่างที่ผู้เรียนสามารถพบอย่างบ่อยครั้งได้ในชีวิตประจำวัน และหากสามารถยกภาพหรือคลิปวิดีโอตัวอย่างประกอบก็ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

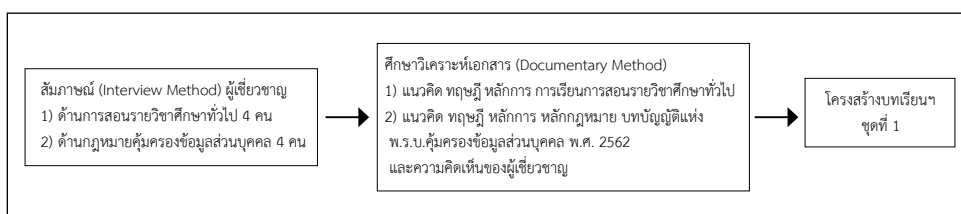
3. ผู้วิจัยนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 กลุ่มข้างต้น มาประมวลกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการของการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป และแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หลักกฎหมาย บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ๆ ในด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 1

- (1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคล
- (2) การละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล : กรณีสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล
- (3) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
 - (3.1) ที่มาและเจตนารมณ์ของกฎหมาย
 - (3.2) นิยามศัพท์สำคัญตามกฎหมาย
 - (3.3) องค์การภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย
 - (3.4) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : หลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
 - (3.5) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
 - (3.6) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
 - (3.7) โทษตามกฎหมาย
- (4) กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ”

ทั้งนี้ กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนว่า ในระยะเวลาที่ผ่านมา ตนเองได้เคยละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นบ้างหรือไม่ ลักษณะของการละเมิดฯ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการละเมิดฯ โดยกำหนดเป็นกิจกรรมรายบุคคล

4. สรุปภาพรวมของขั้นตอนการวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1

ภาพประกอบ 1 สรุปภาพรวมของขั้นตอนการวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1
ที่มา: ผู้วิจัย

ระยะที่ 2 : การวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2

1. ผู้วิจัยได้นำโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1 ไปทดลองในการเรียนการสอนกับผู้เรียนกลุ่ม A ซึ่งเป็นผู้เรียนจาก Section 104B ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 147 คน โดยแบ่งผู้เรียนใน Section ออกเป็น 10 กลุ่มย่อย เพื่อทำกิจกรรมตลอดภาคการศึกษา การเรียนการสอนข้างต้น ดำเนินการตามโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1 ทั้งกระบวนการ

2. สิ่งที่พบจากการสังเกตการณ์มีดังนี้

(1) ผู้เรียนเห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายใหม่ที่กำลังอยู่ในความสนใจของสังคม รวมถึงในสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ประเภทต่าง ๆ

(2) ผู้เรียนส่วนใหญ่ระบุว่า เคยได้ยินการกล่าวถึงกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเรียกโดยย่อว่า “PDPA” และพอทราบหลักการว่า บุคคลจะเก็บรวบรวมหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นได้ ต้องได้รับความยินยอมแล้วเท่านั้น

(3) ผู้เรียนมักยกตัวอย่างข้อมูลส่วนบุคคลที่ปรากฏอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าสื่อออฟไลน์ เพราะลักษณะการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนมักใช้สื่อออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน (smart phone) และแท็บเล็ต (tablet computer) เป็นส่วนใหญ่

(4) การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลผ่านสื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นได้ง่าย และสร้างผลกระทบอย่างรุนแรง เนื่องจาก มีผู้เข้าถึงข้อมูลดังกล่าวอย่างไม่จำกัด

3. ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม สำหรับผู้เรียนกลุ่ม A โดยเชิญตัวแทนสมาชิกของแต่ละกลุ่มย่อยใน Section 104B กลุ่มละ 2 คน จำนวน 10 กลุ่ม (ให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกตัวแทนเป็นการภายใน) รวมทั้งสิ้น 20 คน ร่วมกันสนทนากลุ่มในประเด็นสำคัญ คือ ความเหมาะสมของโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 1 ที่นำมาใช้ทดลองกับการเรียนการสอนที่ผ่านมา และแนวทางการวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2 โดยสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

(1) การเกริ่นนำถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้องอธิบายให้ชัดเจน ควรเน้นย้ำประเด็นสิทธิเสรีภาพของบุคคลย่อมมาพร้อมกับหน้าที่ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการใช้สิทธิเสรีภาพของตนเอง และหน้าที่ที่ต้องเคารพการใช้สิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

(2) การอธิบายถึงที่มาและเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์และความสำคัญของกฎหมายดังกล่าว รวมถึงความสำคัญของการเรียนการสอนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสถานศึกษา

(3) ในส่วนขององค์ประกอบ บทบาท และอำนาจหน้าที่ขององค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย อาทิ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คณะกรรมการกำกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ ไม่ควรอธิบายลงรายละเอียดเกินไป เนื่องจาก เป็นการเรียนในรายวิชาศึกษาทั่วไป ผู้เรียนมาจากหลักสูตรต่าง ๆ อาจไม่มีความสนใจในระบบงานของภาครัฐ และอาจไม่เข้าใจสถานะและอำนาจหน้าที่ขององค์กรภาครัฐต่าง ๆ

(4) การแสดงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพียงอย่างเดียว อาจทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าการศึกษากฎหมายเป็นเรื่องที่ยากและไม่น่าสนใจ ถ้อยคำและรูปแบบไปตามบทบัญญัติมีความยากต่อการทำความเข้าใจ ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมีเนื้อหาค่อนข้างมาก ซึ่งรวมถึงบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้น ผู้เรียนเห็นว่า ในกรณีที่แสดงบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ควรมีการแสดงเนื้อหาที่เป็นการสรุปใจความสำคัญของแต่ละบทบัญญัติ อาจจัดทำในรูปของแผนผังเพื่อช่วยต่อการจดจำและการทำความเข้าใจ

(5) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีเนื้อหาค่อนข้างมาก แม้จะเข้าใจถึงหลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล แต่หลักการให้ความยินยอมก็ยังมีรายละเอียดอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ดังเช่นกรณีบทบัญญัติมาตรา 19

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้

การขอความยินยอมต้องทำโดยชัดแจ้ง เป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่โดยสภาพไม่อาจขอความยินยอมด้วยวิธีการดังกล่าวได้

ในการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วย และการขอความยินยอมนั้นต้องแยกส่วนออกจากข้อความอื่นอย่างชัดเจน มีแบบหรือข้อความที่เข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจได้ รวมทั้งใช้ภาษาที่อ่านง่าย และไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทั้งนี้ คณะกรรมการจะให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามแบบและข้อความที่คณะกรรมการประกาศกำหนดก็ได้

ในการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องคำนึงอย่างถึงที่สุดในความเป็นอิสระของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการให้ความยินยอม ทั้งนี้ ในการเข้าทำสัญญาซึ่งรวมถึงการให้บริการใด ๆ ต้องไม่มีเงื่อนไขในการให้ความยินยอมเพื่อเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีความจำเป็นหรือเกี่ยวข้องสำหรับการเข้าทำสัญญาซึ่งรวมถึงการให้บริการนั้น ๆ

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเสียเมื่อใดก็ได้โดยจะต้องถอนความยินยอมได้ง่ายเช่นเดียวกับการให้ความยินยอม เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิในการถอนความยินยอมโดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ การถอนความยินยอมย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อ การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ให้ความยินยอมไปแล้ว โดยชอบตามที่กำหนดไว้ในหมวดนี้

ในกรณีที่การถอนความยินยอมส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องใด ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงผลกระทบจากการถอนความยินยอมนั้น

การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ ไม่มีผลผูกพันเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และไม่ทำให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้”

นอกจากนี้ ยังมีฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ที่สามารถเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ต้องอาศัยฐานการให้ความยินยอม อาทิ บทบัญญัติในมาตรา 24

“ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(1) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุ เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติซึ่งได้จัดให้มีมาตรการปกป้องที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(2) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล

(3) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคู่สัญญาหรือ เพื่อให้ในการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญานั้น

(4) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจอรรถที่ได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

(5) เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(6) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล”

(6) กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ” เป็นการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งในแง่ของผู้เรียนเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่อาจได้รับความเสียหาย หากมีการนำข้อมูลไปใช้หรือเปิดเผยโดยไม่สุจริต รวมถึงแง่ของบุคคลอื่นที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งผู้เรียนอาจครอบครอง ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นไปโดยไม่ฐานทางกฎหมายรองรับ และนำไปสู่ความเสียหายในภายหลัง

(7) โดยสรุปในภาพรวม โครงสร้างของบทเรียนฯ มีความเหมาะสม โดยเรียงลำดับตั้งแต่แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และกิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ” แต่ควรปรับวิธีการอธิบายบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความกระชับ อาจอธิบายเฉพาะหลักการสำคัญ และนำเสนอผ่านสื่อที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

4. ผู้วิจัยทำการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลจาก

(1) ความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่ม โดยตัวแทนผู้เรียนกลุ่ม A

(2) การสังเกตการณ์ในการเรียนการสอนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในผู้เรียนกลุ่ม A (Section 104B)

(3) ความคิดเห็นเดิมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(4) แนวคิด ทฤษฎี หลักการของการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป และแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หลักกฎหมาย บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ๆ ในด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

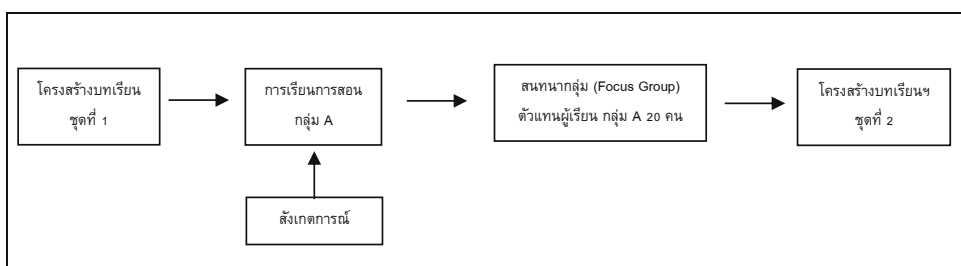
หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลและวางเป็นโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 2

- (1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคล
- (2) การละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล : กรณีสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล
- (3) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
 - (3.1) ที่มาและเจตนารมณ์ของกฎหมาย
 - (3.2) นิยามศัพท์สำคัญตามกฎหมาย
 - (3.3) ความเบื้องต้น : องค์การภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย
 - (3.4) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : หลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
 - (3.5) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
 - (3.6) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
 - (3.7) โทษตามกฎหมาย
- (4) กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ”

ทั้งนี้ กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนว่า ในระยะเวลาที่ผ่านมา ตนเองได้เคยละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นบ้างหรือไม่ ลักษณะของการละเมิดฯ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการละเมิดฯ โดยกำหนดเป็นกิจกรรมรายบุคคล

5. สรุปภาพรวมของขั้นตอนการวางแผนโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2

ภาพประกอบ 2 สรุปภาพรวมของขั้นตอนการวางแผนโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2
ที่มา: ผู้วิจัย

ระยะที่ 3 : การวางแผนโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 3

1. ผู้วิจัยได้นำโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2 ไปทดลองในการเรียนการสอนกับผู้เรียนกลุ่ม B ซึ่งเป็นผู้เรียนจาก Section 129A ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 142 คน โดยแบ่งผู้เรียนใน Section ออกเป็น 10 กลุ่มย่อย เพื่อทำกิจกรรมตลอดภาคการศึกษา การเรียนการสอนข้างต้น ดำเนินการตามโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2 ทั้งกระบวนการ

2. สิ่งที่ได้จากการสังเกตการณ์มีดังนี้

(1) ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ได้ยินการกล่าวถึงอย่างบ่อยครั้งในระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ในชื่อย่อว่า “PDPA”

(2) ผู้เรียนสามารถยกตัวอย่างข้อมูลส่วนบุคคลและผลกระทบหากข้อมูลแต่ละประเภทถูกนำไปใช้หรือเปิดเผยโดยไม่สุจริต ซึ่งอาจสร้างความเสียหายในระดับที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาจากลักษณะและประเภทของข้อมูล ประกอบกับวัตถุประสงค์ที่มีขอบด้วยกฎหมายของการนำไปใช้และเปิดเผย

(3) ผู้เรียนสามารถระบุข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองในแต่ละประเภทที่ปรากฏอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างหลากหลาย และคาดการณ์ถึงผลกระทบต่ออาจเกิดขึ้นกับตนเอง หากข้อมูลดังกล่าวถูกนำไปใช้หรือเปิดเผยโดยไม่สุจริต

(4) ผู้เรียนยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ที่สามารถเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (โดยไม่ต้องอาศัยฐานการให้ความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) ว่าอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีใดบ้าง นอกเหนือจากตัวอย่างที่ผู้สอนได้ยกขึ้นในระหว่างการสอน เนื่องจาก บทบัญญัติของกฎหมายใช้ถ้อยคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง อาทิ เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

3. ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม สำหรับผู้เรียนกลุ่ม B โดยเชิญตัวแทนสมาชิกของแต่ละกลุ่มย่อยใน Section 129A กลุ่มละ 2 คน จำนวน 10 กลุ่ม (ให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกตัวแทนเป็นการภายใน) รวมทั้งสิ้น 20 คน ร่วมกันสนทนากลุ่มในประเด็นสำคัญ คือ ความเหมาะสมของโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 2 ที่นำมาใช้ทดลองกับการเรียนการสอนที่ผ่านมา และแนวทางการวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 3 โดยสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

(1) การเกื้อหนุนถึงสิทธิและเสรีภาพยังคงมีความสำคัญ เนื่องจาก ในสังคมยุคปัจจุบันมีการกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพกันในวงกว้าง จึงควรทราบถึงความหมายและขอบเขตของการใช้สิทธิเสรีภาพในเบื้องต้น

เมื่อศึกษาหลักการสิทธิและเสรีภาพแล้ว จึงควรศึกษาประเด็นของหน้าที่ เพื่อให้การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลควบคู่ไปกับหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อบุคคลอื่น อาทิ แม้บุคคลจะใช้สิทธิเสรีภาพที่ตนมีอยู่ แต่ก็มีหน้าที่ที่ต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน ต้องไม่เป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของตนเพื่อละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เพราะตนเองและผู้อื่นก็ล้วนแต่เป็นประชาชนที่กฎหมายให้ความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน

(2) การอธิบายถึงที่มาและเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ที่ผู้เรียนสามารถพบเห็นถึงการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล ส่งผลให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของกฎหมาย และเข้าใจถึงสาเหตุและความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(3) การอธิบายถึงประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ประเภทข้อมูลทั่วไป และประเภทข้อมูลที่มีความอ่อนไหว เป็นการย้ำถึงความจำเป็นในการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความสำคัญของการเรียนรู้กฎหมายดังกล่าว เนื่องจาก ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทที่มีความอ่อนไหว (sensitive personal data) ที่ถูกนำไปใช้หรือเปิดเผยโดยไม่สุจริต อาจนำมาซึ่งความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การรั่วไหลของข้อมูลสุขภาพของบุคคลอาจกระทบต่อการสมัครงานหรือการปฏิบัติงาน เป็นต้น

(4) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย ควรอธิบายเนื้อหาแต่เพียงเบื้องต้นว่า มีองค์กรภาครัฐที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (ดังเช่นผู้สอนอธิบาย) การอธิบายถึงที่มา บทบาท อำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรเป็นการลงรายละเอียดที่ลึกเกินไปสำหรับรายวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งการลงรายละเอียดดังกล่าวควรไปปรากฏอยู่ในรายวิชาเฉพาะด้านของหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง

(5) การแบ่งหัวข้อ “หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : หลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล” ออกจาก “หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล” ทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่ถือหลักการให้ความยินยอมเป็นหลักการทั่วไป เพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และการอธิบายถึงฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เป็นหลักการยกเว้นไปจากหลักการให้ความยินยอม

อนึ่ง จากการศึกษาหัวข้อข้างต้น ทำให้ผู้เรียนส่วนหนึ่งเปลี่ยนความคิดจากเดิมที่เข้าใจว่าการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ต้องได้รับความยินยอมฯ จากเจ้าของข้อมูลเท่านั้น ไม่มีข้อยกเว้นแต่ประการใด มาสู่ความเข้าใจว่า นอกจากหลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล จากเจ้าของข้อมูลแล้ว บุคคลสามารถเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยอาศัยฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ได้อีกด้วย

(6) ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เป็นเรื่องที่เข้าใจยากหากเปรียบเทียบกับหลักการให้ความยินยอม การยกตัวอย่างประกอบฐานทางกฎหมายอื่น ๆ จึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นภาพและเข้าใจหลักการตามกฎหมาย

(7) การอธิบายถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในระดับหนึ่งว่า กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของตนเองในเรื่องใดบ้าง เนื่องจาก เมื่อกล่าวถึงกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มักจะได้ยินการกล่าวถึงประเด็นการให้ความยินยอมเป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ได้กล่าวต่อไปว่า สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีอย่างไรบ้าง การทราบถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทำให้ผู้เรียนรู้สึกได้ว่า ตนเองจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

(8) การอธิบายถึงโทษตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อันได้แก่ ความรับผิดทางแพ่ง โทษทางอาญา และโทษทางปกครอง ทำให้ผู้เรียนตระหนักว่า การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลมีโทษตามกฎหมายที่ค่อนข้างร้ายแรง อาทิ โทษปรับทางปกครองที่มีอัตราสูงถึงหลักล้านบาท การชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ หรือโทษทางอาญาที่มีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก

นอกจากนี้ พฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันก็อาจมีความสับสนเสี่ยงที่จะกระทำผิดตามกฎหมายและนำมาซึ่งการรับโทษได้ หากไม่ทราบถึงหลักการสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(9) สำหรับกิจกรรม “PDPA: รู้และใส่ใจในสิทธิ” เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนว่า ตนเองได้เคยละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นบ้างหรือไม่ ลักษณะของการละเมิดฯ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการละเมิดฯ อาจเพิ่มรายละเอียดของกิจกรรม เช่น กรณีที่ผู้เรียนเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะของการถูกละเมิดฯ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการถูกละเมิดฯ แนวทางการป้องกันเพื่อมิให้ตนเองถูกละเมิดฯ แนวทางการเยียวยาแก้ไขหากตนเองเป็นผู้ถูกละเมิดฯ เป็นต้น

(10) โดยสรุปในภาพรวม ผู้เรียนเห็นว่า หัวข้อการเรียนการสอนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในการเรียนการสอนมีความเหมาะสม การเรียงลำดับหัวข้อทำให้ผู้เรียนค่อย ๆ ทำความเข้าใจถึงความจำเป็นของกฎหมายและหลักการต่าง ๆ ของกฎหมาย การอธิบายหลักการทางกฎหมายเฉพาะเรื่องสำคัญ ด้วยความกระชับ และมีการยกตัวอย่างในชีวิตประจำวันประกอบการอธิบายมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนเรื่องดังกล่าว

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า การอธิบายเฉพาะหลักการสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยความกระชับ ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึغب่อยหน่ายในการเรียนหัวข้อดังกล่าว และรู้สึกว่าการศึกษากฎหมายสำหรับนักศึกษาหลักสูตรอื่น ๆ (ที่ไม่ใช่หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต) มีไข้อย่างยากจนเกินไป อีกทั้งการกระชับเนื้อหาแต่เฉพาะหลักการสำคัญยังส่งผลให้การเรียนการสอนพร้อมกับการทำกิจกรรมดำเนินไปอย่างเรียบร้อย แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

4. ผู้วิจัยทำการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลจาก

- (1) ความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่ม โดยตัวแทนผู้เรียนกลุ่ม B
- (2) ความคิดเห็นเดิมจากการสนทนากลุ่ม โดยตัวแทนผู้เรียนกลุ่ม A
- (3) การสังเกตการณ์ในการเรียนการสอนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในผู้เรียนกลุ่ม A (Section 104B) และกลุ่ม B (Section 129A)

(4) ความคิดเห็นเดิมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(5) แนวคิด ทฤษฎี หลักการของการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป และแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หลักกฎหมาย บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ๆ ในด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลและวางแผนเป็นโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 3 (ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย) ดังนี้

ตารางที่ 3 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 3
(ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย)

(1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคล

- ควรเกริ่นนำถึงกรณีที่ผู้เรียนอาจจะเคยได้ยินได้ฟัง คำว่า “สิทธิ” “เสรีภาพ” และ “หน้าที่” ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยชวนให้ผู้เรียนได้คิดและยกตัวอย่างถึงสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ที่ผู้เรียนเคยใช้หรือกล่าวถึง โดยยังไม่จำเป็นต้องอธิบายความหมายของคำดังกล่าวตามทฤษฎี ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน ตามรูปแบบ active learning

- อธิบายถึงความหมายของ คำว่า “สิทธิ” “เสรีภาพ” และ “หน้าที่” ตามทฤษฎีทางวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจในนิยามของคำศัพท์อย่างถูกต้อง และเกิดความเข้าใจตรงกันในระดับขั้นต้น ก่อนที่จะศึกษาเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งจัดว่าเป็นสิทธิเฉพาะเรื่องประเภทหนึ่ง ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- ยกตัวอย่างสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียน ประกอบกับการยกบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวถึงสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ผ่านบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2560) อาทิ สิทธิเสรีภาพประเภทต่าง ๆ ในหมวด 3 (สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย) และหมวด 4 (หน้าที่ของปวงชนชาวไทย) เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่า สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ดังกล่าว มีค่าบังคับในทางกฎหมาย ซึ่งผ่านการรับรองโดยรัฐธรรมนูญ

- อธิบายถึงขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพ โดยกล่าวถึงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “.... ครอบงำที่ใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” เพื่อแสดงให้เห็นว่า แม้บุคคลจะได้รับการรับรองและความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพ แต่ก็มิอาจใช้สิทธิเสรีภาพได้ตามอำเภอใจอย่างปราศจากขอบเขต เพราะในขณะที่ตนเองกำลังใช้สิทธิเสรีภาพก็อาจกำลังไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รวมถึงการใช้สิทธิเสรีภาพต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ (อาทิ ต้องไม่เป็นการกระทบต่อรูปของรัฐ ระบอบการปกครอง ฯลฯ) ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน

(2) การละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล : กรณีสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล

- อธิบายถึงการกระทำของบุคคลที่อาจเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ทั้งโดยจงใจหรือไม่จงใจ หากเกิดแต่ความประมาทเลินเล่อ ซึ่งจะนำมาซึ่งความเสียหายแก่เจ้าของสิทธิ และความรับผิดชอบของผู้กระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ซึ่งการละเมิดสิทธิเสรีภาพอาจปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การทำร้ายร่างกาย การดูหมิ่น การหมิ่นประมาท การสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของบุคคลอื่น การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว ซึ่งรวมถึงการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ทั้งนี้ เพื่อเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้เห็นว่าการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลก็สามารถสร้างความเสียหายได้ไม่ต่างจากการละเมิดสิทธิเสรีภาพประเภทอื่น ๆ

ตารางที่ 3 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 3 (ต่อ)
(ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย)

- ควรยกตัวอย่างการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อเชื่อมโยงไปสู่หัวข้อถัดไป เช่น การส่งต่อข้อมูลเบอร์โทรศัพท์ของคนรู้จักไปให้บุคคลอื่น โดยแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ การนำข้อมูลสุขภาพของบุคคลไปเปิดเผยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล โดยไม่มีฐานทางกฎหมายอื่นรองรับ การแอบถ่ายภาพหรือคลิปวิดีโอของบุคคล โดยมีขอบด้วยกฎหมาย ฯลฯ

(3) สารสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

- ผู้สอนควรเกริ่นนำให้ผู้เรียนได้ทราบเบื้องต้นก่อนว่า ด้วยเหตุที่รายวิชาความเป็นพลเมืองและการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นรายวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งผู้เรียนคือนักศึกษาของแต่ละหลักสูตรในมหาวิทยาลัย ดังนั้น เนื้อหาที่จะทำการสอนจึงเป็นเรื่องที่ผู้เรียนควรทราบเบื้องต้นในฐานะที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เนื้อหาต้องมีรายละเอียดและสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับการสอนผู้เรียนจากหลักสูตรต่าง ๆ ไม่เจาะลึกทางด้านกฎหมายจนเกินไป โดยเป็นการสรุปเฉพาะหลักการสำคัญที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เน้นทำความเข้าใจความสำคัญและความจำเป็นของการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากกว่าการท่องจำบทบัญญัติ

(3.1) ที่มาและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- อธิบายถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งตัวอย่างในต่างประเทศและในประเทศไทย รวมถึงตัวอย่างที่ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็น ประกอบกับการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด จะส่งผลกระทบและความเสียหายไปในวงกว้าง การตรากฎหมายฉบับนี้จึงมุ่งคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ (มุ่งเน้นการคุ้มครองป้องกันมากกว่าการเยียวยาสิทธิที่ได้รับการกระทบกระเทือน)

(3.2) นิยามศัพท์สำคัญตามกฎหมาย

- นิยามศัพท์เป็นเสมือนข้อตกลงเบื้องต้นถึงถ้อยคำต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติฯ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน โดยผู้สอนสามารถนำนิยามศัพท์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 มาอธิบายพร้อมกับยกตัวอย่างประกอบ โดยนิยามศัพท์สำคัญที่ควรทราบในเบื้องต้น อาทิ

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

“บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา

ฯลฯ

ตารางที่ 3 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 3 (ต่อ)
(ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย)

(3.3) ความหมายและประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล

- อธิบายความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งในส่วนนี้ผู้สอนจำเป็นต้องอ้างอิงความหมายตามนิยามศัพท์ ไม่สามารถกำหนดความหมายใหม่ขึ้นเองได้ เพราะอาจไม่สอดคล้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ เช่น ชื่อ นามสกุล เลขบัตรประจำตัวประชาชน เลขบัญชีธนาคาร เลขทะเบียนรถยนต์ ข้อมูลสุขภาพ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในทางศาสนา เป็นต้น
- ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ประเภทข้อมูลส่วนบุคคลที่มีลักษณะทั่วไป และ (2) ประเภทข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว ซึ่งข้อมูลทั้ง 2 ประเภทต่างก็เป็นข้อมูลที่สามารถระบุไปถึงตัวบุคคลได้เช่นเดียวกัน แต่ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไวมักจะเป็นที่อาจสร้างความเสียหายมากกว่าข้อมูลที่มีลักษณะทั่วไป หากข้อมูลเหล่านั้นถูกใช้หรือเปิดเผยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวจะถูกกำหนดไว้ในมาตรา 26 ความว่า “ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสุขภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่”
- ผู้สอนสามารถชวนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความเสียหายที่เกิดขึ้น จากกรณีข้อมูลที่ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวได้ถูกนำไปใช้หรือเปิดเผยโดยมิชอบ เช่น การรั่วไหลของข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมือง ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลสุขภาพแรงงาน ประวัติอาชญากรรม จะส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลอย่างไรบ้าง รวมถึงวิเคราะห์ระดับความร้ายแรงของความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น กระทบต่อการดำเนินชีวิต กระทบต่อหน้าที่การงาน กระทบต่อการสมัครงาน เป็นต้น

(3.4) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : หลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

- อธิบายฐานทางกฎหมายที่ให้อำนาจในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งมีอยู่หลายฐาน แต่ฐานทางกฎหมายเรื่องการให้ความยินยอมฯ นับว่าเป็นหลักการสำคัญที่กฎหมายต้องการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ตามเจตนารมณ์ของการตรากฎหมายฉบับนี้ โดยสังเกตจากนิติวิธีในการร่างกฎหมาย ได้นำหลักการเบื้องต้นของการขอความยินยอมฯ มากำหนดไว้ในมาตรา 19 ซึ่งจัดอยู่ในหมวด 2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 1 บททั่วไป

ตารางที่ 3 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 3 (ต่อ)
(ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย)

- อธิบายถึงหลักการเบื้องต้นของการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งต้องทำโดยชัดแจ้ง อาจทำเป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เป็นเอกสารกระดาษที่ระบุข้อความในการให้ความยินยอมฯ หรืออาจเป็นแบบฟอร์มทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการประหยักระดาษและพื้นที่การจัดเก็บเอกสาร - การขอความยินยอมฯ จะต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลว่าเป็นไปเพื่อการใด เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ว่ามีความเหมาะสมเพียงพอที่ตนเองจะให้ความยินยอมฯ หรือไม่ ประกอบกับการขอความยินยอมฯ ดังกล่าวต้องแยกส่วนออกจากข้อความอื่นอย่างชัดเจน เข้าถึงได้ง่าย เข้าใจได้ ใช้ภาษาที่อ่านง่าย ไม่เป็นการหลอกลวง เช่น ข้อความในการขอความยินยอมฯ ไม่เขียนแบบคลุมเครือ หรือใช้รูปประโยคและถ้อยคำที่มีความหมายกว้างขวาง จนไม่อาจอนุมานถึงวัตถุประสงค์ในการขอความยินยอมฯ ที่แท้จริงได้ - ผู้สอนควรเน้นย้ำถึงกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้หย่อนความสามารถ ซึ่งมาตรา 20 ได้บัญญัติหลักการไว้ดังนี้ <u>“ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส หรือไม่มีฐานะเสมือนดังบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วตามมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้</u> (1) ในกรณีที่การให้ความยินยอมของผู้เยาว์ไม่ใช้การใด ๆ ซึ่งผู้เยาว์อาจให้ความยินยอมโดยลำพังได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 มาตรา 23 หรือมาตรา 24 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ด้วย (2) ในกรณีที่ผู้เยาว์มีอายุไม่เกินสิบปี ให้ขอความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนไร้ความสามารถ การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ให้ขอความยินยอมจากผู้อุปการะที่มีอำนาจกระทำการแทนคนไร้ความสามารถ ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ให้ขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ที่มีอำนาจกระทำการแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับการถอนความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ การใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การร้องเรียนของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และการอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ โดยอนุโลม”

ตารางที่ 3 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 3 (ต่อ)
(ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย)

(3.5) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

- นอกจากฐานในการให้ความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว กฎหมายยังบัญญัติฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อันเป็นข้อยกเว้นของหลักการให้ความยินยอมฯ กล่าวคือ เมื่อข้อเท็จจริงเป็นไปตามฐานทางกฎหมายอื่น ๆ แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องขอความยินยอมฯ จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอีก
- ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ เช่น ฐานประโยชน์ต่อชีวิต (vital interest) ฐานสัญญา (contract) ฐานภารกิจสำคัญของรัฐ (public task) ฐานประโยชน์อันชอบธรรม (legitimate interest) ฐานการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย (legal obligation) ฯลฯ ปรากฏตามบทบัญญัติมาตรา 24 และ มาตรา 26 อาทิ

“มาตรา 24 ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดย ไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่

(1) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยหรือสถิติซึ่งได้จัดให้มีมาตรการปกป้องที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(2) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล

(3) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคู่สัญญานั้น หรือเพื่อใช้ในการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญานั้น

(4) เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจอธิปไตยมอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

(5) เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ประโยชน์ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(6) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล”

ทั้งนี้ ผู้สอนควรยกตัวอย่างประกอบฐานทางกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพได้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ด้วยลักษณะบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ ยังคงเป็นประเด็นในทางวิชาการและทางปฏิบัติถึงการตีความและบังคับใช้ เนื่องจาก ถ้อยคำของบทบัญญัติบางส่วน มีความหมายที่ไม่เฉพาะเจาะจง เปิดโอกาสให้มีการตีความอย่างกว้างขวาง ดังนั้น ผู้สอนอาจเลือกเฉพาะตัวอย่างที่ใกล้ตัวและมีความชัดเจนให้มากที่สุด โดยผู้สอนควรชี้แจงข้อจำกัดในทางกฎหมายดังกล่าว ให้ผู้เรียนได้รับทราบด้วย

ตารางที่ 3 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 3 (ต่อ)
(ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย)

(3.6) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

- สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการบัญญัติไว้ในหมวด 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อาทิ สิทธิในการได้รับแจ้ง สิทธิในการถอนความยินยอม สิทธิที่จะขอเข้าถึงและขอสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในการคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และสิทธิขอให้ลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

- ผู้เรียนอาจจะไม่เข้าใจในสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทุกประการ เนื่องจากกฎหมายได้บัญญัติเนื้อหาของสิทธิดังกล่าวไว้ค่อนข้างยาว (หมวด 3 สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ตั้งแต่มาตรา 30 ถึงมาตรา 42) ผู้สอนจึงควรเน้นย้ำถึงการมีอยู่ของสิทธิและการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายในภาพรวม เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่า ตนเองในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และอาจยกตัวอย่างเฉพาะสิทธิที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งในชีวิตประจำวัน เช่น สิทธิในการถอนความยินยอม สิทธิที่จะขอเข้าถึงและขอสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล ฯลฯ การศึกษาในรายละเอียดเชิงลึกของสิทธิข้างต้น ควรเป็นไปตามอัธยาศัยของผู้เรียนแต่ละคน โดยไม่นำมาเป็นส่วนหนึ่งของการวัดผลการศึกษา

(3.7) ความเบื้องต้น : องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย

- องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีอยู่หลายองค์กร เช่น คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คณะกรรมการกำกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ ผู้สอนอาจเน้นการอธิบายเฉพาะองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด อาทิ

(1) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 44)

- มีหน้าที่จัดทำร่างแผนแม่บทการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล ติดตามความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ฯลฯ

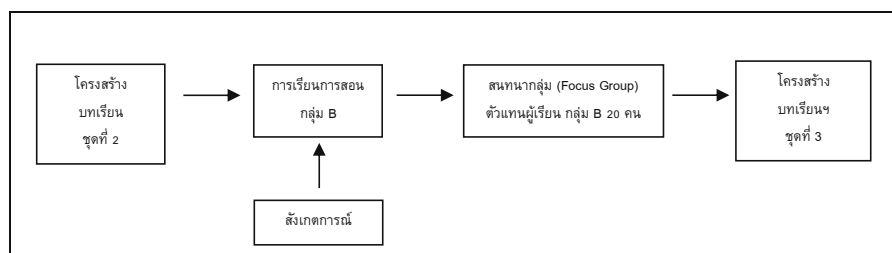
ตารางที่ 3 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 3 (ต่อ)
(ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย)

(2) คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ (มาตรา 72) - ทำหน้าที่พิจารณาเรื่องร้องเรียนตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล - ตรวจสอบการกระทำใด ๆ ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ลูกจ้างหรือผู้รับจ้างของบุคคลดังกล่าว เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล - ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ฯลฯ (3.8) โทษตามกฎหมาย - บทบัญญัติที่กล่าวถึงโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ปรากฏตั้งแต่มาตรา 77 ถึงมาตรา 90 ผู้สอนควรอธิบายแต่เฉพาะสาระสำคัญและวัตถุประสงค์ของการกำหนดโทษในทางกฎหมาย ที่มีขึ้นเพื่อให้บุคคลฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล จึงช่วยสร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน เพื่อระมัดระวังการกระทำต่าง ๆ ของตนเองว่าอาจสุ่มเสี่ยงเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น ได้โดยไม่ตั้งใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรอบคอบในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันที่มักสร้างความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในวงกว้าง - ผู้สอนอาจอธิบายถึงประเภทของโทษตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในภาพรวม โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายในรายละเอียดของการกระทำความผิดและโทษของแต่ละมาตรา ผู้สอนอาจอธิบายแต่หลักการสำคัญของโทษตามกฎหมายดังกล่าว 3 ประเภท ได้แก่ (1) ความรับผิดทางแพ่ง เช่น จ่ายค่าสินไหมทดแทน (รวมถึงค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง โดยศาลกำหนดตามที่ศาลเห็นสมควร ทั้งนี้ ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง) (2) โทษทางอาญา เช่น โทษปรับ โทษจำคุก (3) โทษทางปกครอง เช่น โทษปรับทางปกครอง (4) กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ” - กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ” ไม่ได้มุ่งเน้นมิติความจำทางด้านกฎหมาย แต่ต้องการให้ผู้เรียนได้ทบทวนการดำเนินชีวิตประจำวันว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างไรบ้าง แม้ผู้เรียนไม่อาจจำลักษณะของการกระทำความผิดหรือโทษตามกฎหมาย แต่ผู้เรียนก็สามารถสร้างความตระหนักและใส่ใจต่อข้อมูลส่วนบุคคลของทั้งตนเองและผู้อื่นได้เช่นกัน
--

ตารางที่ 3 โครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ชุดที่ 3 (ต่อ)
(ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย)

- รายละเอียดกิจกรรมแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) ส่วนที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอาจได้รับความเสียหายต่อการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น รายการข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนที่เคยถูกผู้อื่นละเมิดฯ ลักษณะของการละเมิดฯ ระดับและรูปแบบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการถูกละเมิดฯ แนวทางการป้องกันเพื่อมิให้ตนเองถูกละเมิดฯ แนวทางการเยียวยาแก้ไขหากตนเองเป็นผู้ถูกละเมิดฯ เป็นต้น (2) ส่วนที่ผู้เรียนอาจเป็นผู้ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น เช่น รายการข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้เรียนเคยละเมิดฯ ลักษณะของการละเมิดฯ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการละเมิดฯ (ทั้งตนเอง เจ้าของข้อมูล และบุคคลที่สาม) ข้อควรระวังเพื่อมิให้ตนเองส่อเสี่ยงที่จะกระทำความผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้ ให้ผู้เรียนใช้วิธีการประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ประเด็นข้างต้นด้วยตนเอง (กิจกรรมรายบุคคล) เนื่องจาก ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีประสบการณ์หรือเคยเผชิญอยู่กับเหตุการณ์การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน

5. สรุปภาพรวมของขั้นตอนการวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 3

ภาพประกอบ 3 สรุปภาพรวมของขั้นตอนการวางโครงสร้างบทเรียนฯ ชุดที่ 3
ที่มา: ผู้วิจัย

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัย จึงวางโครงสร้างบทเรียนเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรายวิชาศึกษาทั่วไป (โครงสร้างบทเรียนฯ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย) ไว้ดังนี้

- (1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคล
- (2) การละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล : กรณีสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล
- (3) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
 - (3.1) ที่มาและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- (3.2) นิยามศัพท์สำคัญตามกฎหมาย
- (3.3) ความหมายและประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล
- (3.4) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : หลักการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
- (3.5) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : ฐานทางกฎหมายอื่น ๆ ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
- (3.6) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- (3.7) ความเบื้องต้น : องค์ประกอบของรัฐที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย
- (3.8) โทษตามกฎหมาย

(4) กิจกรรม “PDPA : รู้และใส่ใจในสิทธิ”

ทั้งนี้ การอธิบายหลักการของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรมีความกระชับ ได้ใจ ความสำคัญ และควรมีตัวอย่างประกอบที่มีความชัดเจน เป็นเรื่องใกล้ตัว เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้สอนควรเพิ่มเติมกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้การสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกประยุกต์ใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนเองมีอยู่ การปกป้องสิทธิ รวมถึงการเคารพสิทธิดังกล่าวของผู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฎกระทรวง มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. (31 มีนาคม 2565). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 139 ตอนที่ 20 ก.
- กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). *วิดีโอ*. <https://www.youtube.com/channel/UCuegvdlFpJpcOTe863Ke1YA/videos>
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2565). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เกรียงไกร ครอบรู้. (2557). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2565). *คำอธิบายหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- จริยาและคณะ (นามสมมติ) (ตัวแทนผู้เรียนกลุ่ม A). *สนทนากลุ่ม*. 27 สิงหาคม 2565
- จิราพรและคณะ (นามสมมติ) (ตัวแทนผู้เรียนกลุ่ม B). *สนทนากลุ่ม*. 12 กันยายน 2565

- จันทร์ทิพย์ แสงแปง. (2559). ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ศึกษากรณีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในหน่วยงานเอกชน. [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชนิตา รัชพลเมือง และคณะ. (2563). การพัฒนาต้นแบบการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยสยาม. รายงานฉบับสมบูรณ์, หุ้สนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสยาม.
- ชวิน อุ่นภัทร และปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง. (2564). แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับการวิจัยและสถิติ Version 3.2 - Research & Statistics. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงหทัย (นามสมมติ) (ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล). สัมภาษณ์. 8 สิงหาคม 2565
- ดารณี (นามสมมติ) (ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล). สัมภาษณ์. 8 สิงหาคม 2565
- ดำรง (นามสมมติ) (ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล). สัมภาษณ์. 8 สิงหาคม 2565
- ดิเรก (นามสมมติ) (ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล). สัมภาษณ์. 8 สิงหาคม 2565
- นพดล นิมหนู. (2565). หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 41 (3). 46-67.
- นันท์นัธร์ บรรจงปฐ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นันท์นัธร์ บรรจงปฐ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(20), 70-84.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2562). หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558. (13 พฤศจิกายน 2558). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 295 ง.
- ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565. (9 กันยายน 2565). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 212 ง.
- ปัทมาสน์ บุญทรง. (2555). การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามความคิดเห็นของนักศึกษา. [ปริญญาานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง และคณะ. (2564). *Thailand Data Protection Guidelines 3.0 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (1 พฤษภาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. (27 พฤษภาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 69 ก.

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (22 กรกฎาคม 2565). *หน้าหลัก Facebook*. <https://www.facebook.com/ThaiChamber/>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.

วาสนา (นามสมมติ) (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป). *สัมภาษณ์*. 5 สิงหาคม 2565

วิชาญ (นามสมมติ) (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป). *สัมภาษณ์*. 5 สิงหาคม 2565

วิจิต (นามสมมติ) (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป). *สัมภาษณ์*. 5 สิงหาคม 2565

วิจิตรา (นามสมมติ) (ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป). *สัมภาษณ์*. 5 สิงหาคม 2565

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนาคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2565). *โครงการอบรมสัมมนา บริการวิชาการ*. <https://www.law.chula.ac.th/event/11873/>

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์. (2565). *เอกสารโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการออนไลน์ ระบบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับมหาวิทยาลัยที่นำไปใช้ได้จริง (Personal Data Protection System for University in Practice)*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (20 มิถุนายน 2565 (ก)). *หน้าหลัก [facebook]*. เว็บไซต์ของข้อมูล <https://www.facebook.com/pdpc.th>

_____. (2565). *กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. <https://www.mdes.go.th/mission/82>

_____. (2565). *กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. <https://www.mdes.go.th/mission/82>

_____. *เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์*. <https://www.mdes.go.th/mission/detail/2316-เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์>

อุทัย ดุลยเกษม. (2558). การจัดการศึกษารายวิชาศึกษาทั่วไป. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(1), 43-52

ETDA Channel. (2563). *วิดีโอ*. <https://www.youtube.com/c/ETDAChannel>